

דף לימוד – הלכות ומושגי חג הפסח כיתות ד-ו

בדיקת חמץ וביעורו

1. בליל י"ד בניסן (לילה לפני ליל הסדר השנה – יום חמישי בלילה), לאחר שסיימנו את כל הנקיונות לפסח, עושים בדיקת חמץ.
2. את בדיקת החמץ עושים לאור הנר. אם חוששים משריפה או מריח עשן – אפשר גם בפנס חשמלי.
3. אבא מחפש חמץ בכל הבית, ובמיוחד בודק: 1. במקומות של דברי מאכל ותרופות, שלא נשאר שם בטעות דברי חמץ, 2. בודק עם אמא בכל הבית שלא השאירו מקום שלא ניקו אותו כראוי.
4. נוהגים שאמא והילדים מחביאים בבית 10 חתיכות חמץ קטנות, (עטופות היטב, למנוע פיזור של פירורי חמץ), כדי שאבא אכן ימצא חמץ בבית ויבער אותו.
5. כדאי לרשום היכן מחביאים את החמץ, כדי שאם נשכח היכן החבאנו, ואבא לא ימצא אותו, לא נישאר בפסח עם חמץ בבית.
6. לאחר בדיקת החמץ, מותר להשאיר חמץ בפניה קטנה בבית, כדי לאכול שם חמץ עד למחרת בבוקר – עד "סוף זמן אכילת חמץ".
7. "ביעור חמץ" – ביום שאחרי בדיקת חמץ (השנה – יום שישי), שורפים את החמץ שנשאר, (ואת חתיכות החמץ שאבא מצא בבדיקת חמץ).
8. "ביטול חמץ" – אחרי שריפת החמץ, אנו אומרים שהחמץ אינו חשוב עבורנו והוא כמו עפר (מופיע בהגדה של פסח – "כל חמירא").
9. "סוף זמן אכילת חמץ" – בערב פסח ישנו זמן שלאחריו איננו אוכלים יותר חמץ (השנה – 10:06 בבוקר, ויש אומרים – 9:42).
10. "מכירת חמץ" – מי שנשאר לו חמץ לפני הפסח בכמות גדולה, והוא אינו רוצה לבערו כדי שלא יפסיד, יש באפשרותו למכור חמץ זה לגוי, ולקנותו בחזרה לאחר הפסח. כיום מכירת החמץ נעשית באמצעות הרבנות המקומית.

חמץ ומצה

1. בפסח נזהרים שבבית לא יהיה בבית חמץ, ולא אוכלים חמץ.
2. נזהרים שכל מוצרי המזון יהיו כשרים לפסח, כולל התרופות המתוקות ומזון התינוקות. רשימות של התרופות הכשרות לפסח מתפרסמות באינטרנט.
3. רצוי שגם תרופות לבליעה שאינן מתוקות תהיינה כשרות לפסח.

4. **"חמץ"** - מאכל שעשוי מקמח חיטה ומים, ולא נאפה במהירות, ובזהירות שלא יתערבב בתוכו חמץ. לדוגמא: לחם, פיתה, בייגלה, קרקרים, אטריות, וופל רגיל, שקדי מרק רגילים – עשויים מקמח ומים. על חמץ מברכים לפני האכילה "המוציא" (על לחם) או "מזונות".
5. **"מצה"** – תערובת של קמח חיטה ומים, שנאפתה בתוך 18 דקות, ולא הספיקה לתפוח. על מצה בפסח מברכים – "המוציא לחם מן הארץ".
6. **"לא כשר לפסח"** – דברים שייתכן שמעורב בהם חמץ. לדוגמא: קורנפלקס – מעורבב בתוכו קמח חיטה. מטרנה לא כשרה לפסח – מעורבב בה עמילן – חומר המופק מחיטה.
7. **"כשר לפסח"** – מצרכים שאין בהם קמח חיטה. לדוגמא: עוגה כשרה לפסח – עשויה מקמח תפוחי אדמה; ממרחים, מוצרי חלב וסלטים כשרים לפסח – נזהרו שלא ייפול לתוכם קמח חיטה או חמץ.

מנהגי חודש ניסן

1. **"ברכת האילנות"** - ברכה שנהוג לומר בחודש ניסן ליד 2 עצי פרי פורחים, כהודיה לקב"ה על בריאת הטבע לצורך האדם. אם לא אמרו אותה בתחילת החודש – ניתן לאומרה במשך כל החודש.
2. **"ימי שמחה"** – רוב ימי חודש ניסן הם ימים שמחים, מכיוון שבהם הוקם המשכן בימי יציאת מצרים, ונחוג חג הפסח.
3. **קמחא דפסחא (קמח של פסח)** - כספי צדקה הנאספים כדי לחלקם לעניים לצורך קניית מצות ומצרכים לכבוד חג הפסח, הם נקראים גם מעות חטים - כסף לקניית קמח לצורך אפיית מצות לפסח.
4. **"שבת הגדול"** - השבת שלפני חג הפסח. היא נקראת כך: א. על שם הנס הגדול שנעשה לעם ישראל במצרים. כאשר הם לקחו את השה לקרבן הפסח, המצריים לא הרגו אותם בשל כך, למרות שהשה היה האליל שלהם. ב. על שם הכתוב בהפטרות שבת זו: "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא, לפני בוא יום ה' הגדול והנורא" (מלאכי ג', כ"ג) [ויש לכך טעמים נוספים]. נהוג שהרב דורש בשבת זו בעניני חג הפסח והלכותיו.

ערב פסח והכנות לליל הסדר

1. **"תענית בכורות"** - הבכורות נהגו לצום בערב פסח, או להשתתף בסעודת סיום מסכת ובכך להיות פטורים מהצום.
2. אין אוכלים מצה ביום שלפני פסח. ויש הנוהגים להימנע מאכיל מצה כבר מראש-חודש ניסן.
3. מכינים לקראת ליל הסדר ירקות עלים עבור "מרור" ו"כרפס" ללא תולעים (הירקות ארוזים בשקיות שכתוב עליהן במפורש "ללא חשש תולעים").
4. בליל הסדר עדיף לאכול "מצה שמורה". יש הנוהגים לאכול מצות "עבודת יד", ויש הנוהגים לאכול מצה שמורה שנעשתה במכונה. אם אין "מצה שמורה", ניתן לאכול מצה רגילה.

5. "מצה שמורה" – עשויה מקמח שנטחן מחיטים שהשגיתו עליהן שלא יירטבו משעת הקציר.
6. הולכים לנוח בערב פסח, כדי להיות עירניים בזמן אמירת ההגדה.

יום טוב, חול המועד ואסרו חג

1. "יום טוב" - היום הראשון והיום האחרון של פסח הם ימי "יום טוב" ולא עושים בהם מלאכה – בדומה לשבת. אם יום זה אינו בשבת [השנה – היום האחרון של פסח] - מותר להעביר אש מאש קיימת, ולבשל לצורך החג.
2. "חול המועד" - הימים האמצעיים בפסח הם ימי "חול המועד". מכבדים ימים אלה בבגדים נאים ובמאכלים מכובדים, ומותר לעשות בהם מלאכה רק לצורך החג והמועד או למנוע הפסד בתנאים מסויימים.
3. "שביעי של פסח" - כ"א בניסן, היום השביעי והאחרון של חג הפסח. ביום זה אירע נס קריעת ים סוף בו טבעו המצריים בים. בתפילת שחרית - אומרים את שירת הים בחגיגות ומוסיפים עליה פסוקים ופיוטים. יום זה הוא "יום טוב".
4. "אסרו חג" - היום שלאחר שלוש הרגלים, סוכות, פסח ושבועות. הוא נקרא כך על פי הפסוק ב"הלל": "אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח" (תהילים קי"ח, כ"ז).